

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

„Mea culpa, mea maxima culpa.“

III.

Tartok tőle, hogy valamelyik olvasóm, a maga „tanulatlan“ kálomista eszével azt találja magában gondolni — ha épen nyilván el nem meri is mondani — hogy: hiszen Uram fia! a magyarországi tanárképzés tulajdonkép 1871 óta létezik. Az előtt tehát, nemcsak a protestáns, hanem az állami iskolákba sem alkalmazhattak „tanult, önérzetes és becsületes“ tanárokat. Mert hiszen a tanárképző felállítására. (mint ezt a m. kir. tanárképző intézet gyakorló főgymnáziumának igazgatója, a kit tán P. F. ur sem fog valami nagyon vastag nyaku kálvinistasággal vádolni, igen szépen és tanulságosan elmondja) épen az adott okot, hogy „a tanárok egy része... a tanügynek inkább hátrányára. mint előnyére működött s ha az abszolutizmus szomorú korában egyes kiválóbb tanférfiak, missiójuk tudatától áthatva, hazafias működésüket folytatták is, számuk vajmi csekély lehetett s csak apró oázisokat képeztek közoktatásügyünk sivatagán!! S így még az is kérdésbe tehető, hogy maga P. F. ur is sorolható-e azon „tanult, önérzetes és becsületes“ tanárok közé, kiknek képzését a magyar állam eszközölte?

Azonban ne felejtse el édes olvasóm! hogy az ily okoskodás igen szerénytelen, sőt elbizakodott volna. Tudnod kell és jól eszedbe vened, hogy — ugyanazon igazgató ur nyilatkozata szerint — „nem egyszer látjuk, hogy tudós férfiak legkevesebbé alkalmasak középtanodai oktatásra“ s épen azért kellett felállítani a gyakorló iskolát, hogy valóban jó tanárokat nyerhessünk. Már pedig ha gondolóra veszed, hogy csak magából a budapesti gyakorló iskolából (a másik tanárképző mellett nincs is) már eddigelé 40, részint segéd, részint rendkívüli vagy rendes gymn. tanár került ki s hogy az összes állami gymn. tanárok száma a 87 gymnáziumban alig volt több valamivel a 40-nél.

rögtön meggyőződhetel, hogy milyen téves a te „tanulatlan“ véleményed.

Volt t. i. 1878⁹-ben I. a budapesti tankerületben rendes tanár (okleveles) 87, (nem okleveles) 39. Helyettes (okleveles) 8, (nem okleveles) 31; össz. 165.

II. A győri tankerületben rendes tanár (okleveles) 71, (nem okleveles) 59. Helyettes (okleveles) 6, (nem okleveles) 21; össz. 157.

III. A pozsonyi tankerületben rendes tanár (okleveles) 27, (nem okleveles) 28. Helyettes (okleveles) 1, (nem okleveles) 22; össz. 78.

IV. A beszteczebányai tankerületben rendes tanár (okleveles) 46, (nem okleveles) 1. Helyettes (okleveles) 14, (nem okleveles) 14, össz. 75.

V. A kassai tankerületben rendes tanár (okleveles) 80, (nem okleveles) 8. Helyettes (okleveles) 8, (nem okleveles) 70, össz. 166.

VI. A nagyváradi tankerületben okleveles (rendes és helyettes) 41, (nem okleveles) 67, össz. 108.

VII. A szegedi tankerületben rendes (okleveles) 84, (nem okleveles) 8. Helyettes okleveles 4, (nem okleveles) 24, össz. 122.

VIII. Az erdélyi tankerületben rendes (okleveles) 28, (nem okleveles) 24. Helyettes (okleveles) 6, (nem okleveles) 76, össz. 134.

IX. A fumei tankerületben rendes (okleveles) 11, (nem okleveles) 1. Helyettes (okleveles) 2, (nem okleveles) 2; össz. 17.

Működött tehát az összes állami gymnáziumokban 1022 rendes vagy helyettes tanár s ebből a számból a nem okleveles alig volt 495. E számokat tekintve rögtön beláthatod jámbor olvasóm! hogy legalább a többi 527 tanár bizonyosan abban az időben szerezte az oklevelet, a mikor már Magyarországon rendszeresen szervezve volt az állami tanárképző intézet, mely egyedül van hivatva, „tanult, önérzetes s becsületes“ tanárokat szolgáltatni a magyar gymnáziumoknak.

Hátha még az is eszedbe talál jutni, hányszor ment már át a lefolyt 8 év alatt részint a tanárképző, részint a vizsgálati szabályzat javításon — a mit bizonyára mind csak azért tettek, mert már az eredeti szervezet is *szörnyen* megfelelt a tanárképzés céljának (lásd a közoktatási tanács többször említett felterjesztését) — bizonyára belátod, hogy hova maradtunk mi szegény protestánsok, s mennyire okunk van túrni az „önérzetes, tanult és becsületes“ tanároktól a majd mindennap megújuló szemrehányást s mennyire okunk van áhítozni ama felekezettelen paradicsomba, hol p. o. Garamszegi Lubrich Ágost ur oktatja a leendő tanárokat — a nevelés és tanítástanra, mert hát azt megint tudnod kellene szegény „tanulatlan“ kálomista olvasóm, hogy „a protestáns szellemet (a mint Petrovich ur mondja) megadja a család, az egyház, megadják a protestáns tanároknak külön paedagogiai uton az egyháztörténeti tanulmányok.“ Épen azért, hogy aztán a leendő tanár valami bornirt kálomista ne legyen, hát legalább a neveléstant úgy kell neki tanítani, a mint azt fentebb tisztelt Garamszegi Lubrich Ágost ur tanítja. Ez a jó ur t. i. — a ki különben igen nagy tudós (lásd a munkájára a „Magyar Tanügy“-ben megjelent bírálatot) „Gyöngyök és virágok“ — szemelvények különböző írókból cím alatt szerkesztett egy négy kötetes könyvet a serdülő ifjuság számára, melyet ő mint neveléstant ad elő a pesti egyetem növendékeinek, s melyből p. o. ily paszusokat kell a vizsgán elszavalni a protestáns, izráelita stb. leendő tanároknak: „A vallás legizetlenebb ostromlói nem fogják fel a külszertartásoknak hatását a népre. Ők sohasem szemlélték keresztiünk tiszteletét nagypénteken, soha a nép lelkesültségét urnapi körmeneteken. Én soha sem láttam e hosszú sorát az egyházi ruhába öltözött papoknak, az ifju *gyertyárokat* fehérbe öltözve, kék szalaggal övedzve, s virágot hintve a Legszen-
tebb elé, ezen tömeget, mely mély, ájtatos csendbe merülten lépdel az Ur előtt és után, azt a sok embert, kik tiszteletteljes alázattal, földre sűtik szemöket . . . a nélkül, hogy bensőm meg ne illetődött, ne emelkedett s szemembe köny ne toluult volna . . . Ismertem egy protestáns festőt, ki . . . gyakran megvallá, hogy soha sem nézhette a bibornokoktól és az egész római papságtól kísért pápa miséjét a Péter templomban a *nélkül, hogy szívében catholicus ne volt volna*“ stb. stb. (II-ik könyv 348. lap.)

Ugy-e, nem hinnéd, ezt hallva, hogy magasabb iskolákban semmit sem tanítanak „felekezeti szin-

ben“? Pedig lásd, csak erősíteni akarják benne a „protestáns szellemet,“ melyet megadott a család stb.

Ugyanazért ne légyen néked elébbvaló gondod, mint ezeket hallva, lemondani minden protestáns tanárképzési álomról. Láthatod, hogy minden bajnak, sőt veszedelemnek csak az az oka, mert a fiad nem a pesti tanárképzőben képeztettek s nem ott nyertek diplomát. Arra neked ne legyen semmi gondod, hogy abból a *képző*-ből még az állami tanároknak sem került ki $\frac{1}{25}$ -öd része sem, te csak higgyed, hogy mivel már majd egy $\frac{1}{25}$ öd része onnan került, s az ily szabadelvű szellemben képeztetett, a többi $\frac{24}{25}$ -öd résznek is joga van páriának nézni a protestáns tanárokat s úgy beszélni rólok, a hogy tisztességes ember nem beszél a kocsisával sem

S hogy végképen meggyőződjél, ha még maradna kétséged, hát légy rajta, hogy legyen fogalmad arról is, mi magasan áll az állami közepoktatás a protestáns gymnáziumi tanításügy felett.

Elmondom én neked azt is.

Jóna Gy.

Audiatur et altera pars.

A „Prot, Hetilap“ f. é. 42-ik számában egy távoli szemlélő lelkésztárs, ismertetvén a heves-nagykunsági ref. egyházmegyének az ominosus Turgonyi ügyre vonatkozó legközelebbi végzését, fájó szívvel kesereg a magyar prot. egyház romlása miatt, mert szerinte az egyházmegye, de még ennek lelkészi kara is, nem a Krisztus szellemében járt el, s nem oly emberies és keresztyéni elvekből kiindulva hozta ez ügyben legutóbbi határozatát, mint a tisztántuli főt. egyh. ker. közgyűlés.

Bocsánat kedves tisztárs ur! igen nagy tévedésben méltóztatik lenni, mert igaz, hogy nevezett egyházmegye nem elmélkedhetett közgyűlésén, a sok elintézendő egyházi és iskolai fontos ügyek miatt, az emberies és keresztyéni elvek felett, de azt csakugyan nem lehet tőle elvitatni, hogy a Turgonyi-ügyben prot. egyházunk aristocratico-democraticus elvei szerint, s előbbi végzésével következetesen járt el; annál fogva sem az egyházmegyét, annál kevésbbé pedig ennek egymás iránt testvéries érzületű lelkészi karát az ön által felhozott kemény vád egyáltalában nem terhelheti.

Hiszen épen ezen az ön szerént — most Krisztusi és emberies elveket nem ismerő lelkészi kar — melyre pedig Turgonyi ur viselt dolgai oly sötét árnyéket vetnek itt a közelben — gyakorolta legelőször is a kegyelmi tényt, midőn 1876-ban m.-túri állásától véglegesen elmozdítva, megengedte, hogy más egyházban választhatóvá legyen, pedig ne feledje el, hogy valamint most, úgy akkor sem folya-
modott ő meggyalázott lelkésztársaihoz kegyelemért. — De miért is tenné ezt, mikor ő miniszterekkel társaloghat, s egy superintendenciának védő szárnyai alá menekülhet? Mi pedig miért tukmálnánk ő reá kegyelmünket, mikor a bűnök-
ket megbocsátó irgalmas Isten is csak ennyit mond Máté

7. 7. *Kérjétek és megadatik nektek, keressétek és megtaláljátok, zörgessetek és megnyitattik.*

Am talájon ő menhelyet a tiszántúli egyházkerület védő szárnyai alatt, ha már annak az egyházkerületnek, mely őt nevelte, vagy talán egynek sem kell e széles Magyar hazában, mert az ő országgyűlési képviselői nymbusa sehol sem kápráztatja annyira a szemeket, mint épen a mi egyházkerületünkben, de azt csak ne kívánja tőlünk, se igen tisztelt lelkésztárs ur, se maga a főt. egyházkerület, hogy épen a mai korban, midőn az igazság büntető keze súlytja és üldözi a sikkasztó Pauszokat és Végh Ignácokat, s midőn ugy a politikai, mint az egyházi lapok, naponként a corruptio miatt panaszkodnak: akkor az erkölcsiség felett örökös tartozó, s Isten törvényeinek hirdetésével foglalkozó lelkipásztori testület szó nélkül hagyja azt, hogy egy sikkasztás miatt elitelt lelkész, épen oda kíván visszatolakodni, hol a „ne loj” és „ne kívánd a mi a te felebarátodé” szent és sérthetetlen isteni törvényeket megrontotta. Hát nem tudja e kedves lelkésztárs ur, mi van megírva Máté V. 13. 14? *Ti vagytok a földnek savai, ha a só megízetlenül, mivel sózatnak meg az eledelek. Ti vagytok a világnak világosságai. Nem rejtethetik el a hegyen épített város.* Ugy-e bár van a heves-nagykunsági lelkészi kar tiltakozásának mind jogi, mind pedig evangyéliomi alapja?

A mi pedig nevezett lelkészi karnak felsőbb hatóságai iránti tiszteletét illeti: erre nem szükséges ezt canonok idézgetésével figyelmeztetni, sem ennek képzelt hiánya miatt a magyar prot. egyház végpusztulása felett keseregni, mert a szabad szellemű s gondolkodású lelkészi kar — bár atyái tanították s kell, hogy tanítsák ezután is arra, hogy nincs csalhatatlanság, sem Rómában, sem Budapesten, sem Debreczenben — azért még sem fog elfelejtkezni soha a felsőbb hatóságok iránti tiszteletről, s azok minden rendeletének készséggel fog engedelmeskedni, ha az, a magyar prot. egyház javára, az alkotmány és törvény korlátain belül történik.

De vajjon így történt-e Turgonyi ur második vagy újabb megkegyelmezése? Vajjon kérdezte-e őt a főt. egyházkerület, midőn legújabb kérvényét tárgyalta: Kibékültél-e már egyházzal, egyházmegyével, te, ki azt anyagilag megkárosítottad, erkölcsileg példaadásoddal megrontottad és a ki egyházmegyédre s abban hivataloskodó lelkésztársaidra szegyet hagytál magad után? Ha ezeket kérdezte a főt. egyházkerület s úgy ítél: akkor ki merem jelenteni a heves-nagykunsági lelkészi kar nevében, hogy végzése e leni *veto-ját*, bocsánatkérés mellett fogja visszavonni; de míg az ellenkezőről van meggyőződve: addig a *veto*-val csak az egyházkerület iránti tiszteletét és szeretét nyilvánítja, mert megakarja azt óvni azon fustélyoktól s dorongoktól, melyeket már a távolból is lát igen tisztelt lelkésztárs ur, és a melyektől mi itt a nagy tekintélyes és népes gyülekezetek kebelében, *csakis erkölcsi hatás- és fegyverekkel tudjuk, ugy az annyira szükséges áldozatkésztséget egyházunk s iskoláink javára éleszteni s fentartani*, mint a lelkészi kar tekintélyét, a magyar prot. egyház dicsőségére megőrizni.

Pedig hogy a főt. egyházkerület amaz említett kérdéseket Turgonyi urhoz kimondott végzése előtt nem intézte; nyilván mutatja ezt, a m.-túri lelkészválasztás ténye, hol 2397 szavazó egyháztag helyett — talán épen a főt. egyházkerület legutóbbi kegyelmi végzése miatt — csak 351 egy-

háztag kívánt részt venni a mindenkit annyira érdekelni szokott lelkészválasztásban, s ez ellen is rögtön óvás adatott be. Vajjon mi következik ezekből?

Az 1-szor, hogy a távoli szemlélő lelkésztárs ne kárhoztassa s ne ítélje el azon szolgatársait, kik a bajt közelebről szemlélhetvén, azt jobban ismerik, és a kik elesett lelkésztársuk irányában, már a kegyelmi tényt különben is gyakorolták, de azt annyira felkelve s megtérve még nem látják, hogy a m.-túri gyülekezetben a hívek lelki épületére s a prot. egyház dicsőségére folytathatná lelkipásztori működését.

2-szor. A főt. egyházkerület pedig az egyes egyházakat s egyházmegyéket érdeklő ügyekben, ezek megkérdése nélkül, se ne ítéljen, se kegyelmet ne osztogasson, mert különben maga séri meg prot. egyházunk aristocratico-democraticus alkotmányát, s ha szelet vet, vihart fog aratni; tehát videant consules . . .

Egy heves-nagykunsági lelkész.

Falusi levelek.

XIV.

A „Hon“ szept. 18 iki számában olvasva a konvent tanácskozásáról irt cikket, nagyon feltűntek a következő sorok: „Fontosabb megjegyzés az urvacsora kérdésénél merült fel, hogy az hányszor kiszolgáltató, de után ez már dogmatikai kérdés, a konvent nem bocsátkozott annak tárgyalásába“ stb. Nem akarom most azt vitatni, hogy a gyakorlatban levő hat alkalom kevesbítették-e négyre, de nem hagyhatom megjegyzés nélkül azt, hogy az urvacsora kiosztását dogmatikai kérdésnek tekinthetjük-é. Az urvacsora jelentőségéről való véleményünk igen is a hitnézetek körébe tartozik, hanem a kiosztási tény és anuak évenkénti száma külső szertartási kérdés, és véleményem szerint habozás nélkül hozzászólható volna a konvent.

Ha ez az eset így áll, a mint a „Hon“ mondja, ebből kifolyólag sokakat aggaszthat azon kétség, hogy vajjon a zsinat rendezni fogja-é általános liturgiánkat? mert a fentebbi eset szerint minden vallásos külső szertartás a dogma körébe tartoznék, erről pedig — és igen helyesen — elvül előre kimondatott, hogy nem fog a zsinaton felvétetni. — Azonban azt vagyok hajlandó hinni, hogy vagy a „Hon“ tudósítója nem fogta fel jól a mondottak értelmét, vagy a kérdés, mint a szervezet nagyon részletes pontja, a zsinatnak hagyott fejn eldöntés végett.

Általános az óhajlás, hogy minden szertartásaink rendeztessenek, részemről óhajtanám azt is, hogy legyen közöttünk teljes szertartási egység; mert bármily másodrendű és zetartó kapocsnak tekintessék is a liturgialis egyformaság, még is igen nagy jelentősége van annak különösen egyszerűbb híveink előtt, pedig tulajdonképen egyházunk népességének 0.9 része ilyenekből áll.

A református magyar ember igen sok szertartási eltéréseket lát különböző egyházkerületekben, ugyanazon kerület megyében, sőt egymással szomszédos egyházakban is gyakran találunk eltéréseket, s midőn a kevésbbé képzett emberek ilyeneket látnak, mindjárt kétség fészkel magát lelkökbe a felől, vajjon ugyanazon valláson vannak-é azok, a melyiken ők? Tudom, hogy egy valódi műveltséggel és képzettséggel bíró keresztyén ember ép oly hittel imádkozik

a pápista, mint a református imaházban, nem botránkozik meg a czifra köntösű miséző barát érthetlen latin szavain, és nem kicsinyli a protestáns lelkész szószéki egyszerű megjelenését sem; de nem így van azzal a nép, a mely külsőségek után ítél, kombinál és képtelenségeket von le. Mondhatjuk ezekre nézve: ott van az ige, tanítsuk, világosítsuk fel. Igaz, hogy ezen fegyverrel rendelkezünk a hívek meghódítására, de meghódíthatja-e mindenikünk egyenlő sikerrel? Az ily uton való hódítás nagyon nehéz és lassú küzdelem, egyik lelkész szerencsésebb körülmények között hamarabb célt ér, a másik sokszor hiába fáradozik. Hogy népünk-nél a látványosság iránti fogékonyság és elfogultság mily nagy, csak az az egy eset is mutatja, hogy még ma is hány helyen megünnepelik a pápisták urnapját, pedig nem hiszem, hogy egyetlen lelkész is elmulasztaná tanítani azt, mennyire ellenkezik ez vallásos hitünkkel. Ilyen tévedések ellen is hiszem, hogy vallásos szertartásaink egyöntetűsége könnyítené a lelkész munkálkodását, és sikere hamarabb lenne biztosítva.

Az ünnepi s hétköznapi rendes istenítiszteletek, tudomásom szerint, kevés eltéréssel egyformák, a mi különbség van, azt könnyű lenne kiegyenlíteni; ilyennek tartom, hogy például Erdélyben, sőt Szathmármegyében s talán több helyeken is ünnep alkalmával az alapige felvétele előtt egy versszakot szoktak énekelni. Ez oly lélekemelő része a kultusznak, hogy általában ellehetne fogadni, különösen a hol szép erdélyi dallamú énekeket használnak, igazán megható; de másfelől az ígehirdetőnek is időt enged még egyszer tartandó tanításának átgondolására.

Már az urvacso-ra-kiosztás rendszerében mind az időpontra, mind a szertartási ténykedésre nézve több az eltérés, pedig itt még kívánatosabb az egyformaság, azért, mert e vallásos foglalkozás mint sákramentommal élés, lelkünknek kiválóan a hit világába emeli fel, s a melynél a hívek figyelme s gondolkozása a legkisebb mozzanathoz is mintegy oda van forrva.

Keresztelés, esketés is különböző vidékeken nagyon különbözőleg vitetik véghez; az utóbbinál az esküvés lévén a főtény, annak tartalma képezi a szertartás súlypontját, a többi rész csak az ünnepélyesítés járuléka; hanem a keresztelésnél már ismét lényeges szertartási eltérések vannak, nevezetesen egyik helyen a keresztszülék megjelennek, másik helyt elmaradnak; itt ünnepélyes fogadást tesznek, más helyen néma tanui a szertartásnak; egy helyt a keresztanya meg s keresztvízre tartásával tesz bizonyosságot arról, hogy megtartja a mi kötelesség e foglalkozásból reá hárul, más helyt csak a bába viszi el a gyermeket s egyszerűen bejelenti a keresztszülék nevét. Szerintem a szertartási beszéd után a keresztanya személyesen tegyen a lelkész felhívására fogadást, kötelemeinek ismeretéről és megtartásáról.

A temetésnél már épen elmondhatjuk azon példabeszédet, hogy „a hány ház, annyi szokás“ és némely lelkészek e téren annyira mennek, hogy valóságos botrány őket látni és hallani. Magasztaló dicsbeszédet tartanak méltatlanok felett, könnyözönbe mártott ecsettel festik le a gyógyíthatatlan fájdalokat ott, hol a gyermeki rideg számító anyagság alig várta, vagy bánásmódjával sietette is az öreg szüle halálát, hogy birtokán mihamarabb osztozhassanak; az özvegyen maradt hitestárs kipótolhatatlan veszteségű

égő kinjáról beszél azon háznál, hol mindennap háborúság, verekedés, átok hangzott; iszonyú rímekkel megrakott verses bucsúztatás a bánatos szívek vigasztalására és a lelkiekben való építésére?! Hát még azok a számtalan névszerint elősorolt közeli és távoli rokonok, kiktől a koporsóban fekvő néma halott oly érzékenyen búcsúzik, pedig meglehet, hogy életében sem sokat fogalalkozott velők, vagy épen harag és gyűlölet volt közöttük, halálos órájában pedig épen öntudatlanságában övéit sem ismerte. Van házi, templomi, temetői oráció, ima, predikáció, búcsúztatás, beszentelés, kettős, hármas, sőt négyes lelkészi szolgálat, és mindezek koronájául énekek tartott, nem tudom minek nevezhető, fülsértő, zavaros, erőltetett hangnyújtás, szóval kibeszélhetetlen eljárások tapasztalhatók legtöbbször. Sőt igen sokszor van reá eset, hogy ha nem úgy dikciózik a tiszteletes, mint a gyászos felek kívánják, képesek botrányos fenyegetésekkel támadni rá, s vagy enged a kívánságuk, így meggyalazza hivatalát és a vallásos szertartást, vagy nem enged, és magára kírthatatlan gyűlöletet von.

Ha egyházunk méltóságát, vallásos szertartásaink egyszerű lélekemelő tisztaságát, szentségét feenakarjuk tartani, mindezek rendezendők lesznek. Nagyobb városi egyházainkban már régebben átlátták ezen szertartás egyszerűsítésének értékét és kegyeletes voltát: óhajtották és szükséges, hogy szabályok által korlátoztassék, vagyis meghatározassék az, hogy micsoda módon lehet és kell eljárni a lelkésznek, tanítónak a temetési szertartásoknál. Lehet ima a háznál, vonatkozással az alkalomra, lehet temetési beszéd háznál vagy templomban, de annak iránya határozottan tanító, és tartalma igaz legyen*); rövid beszéd vagy ima a sirnál. E három módozat lehetne a lelkészi szolgálatnál megállapítható, búcsúztatás, rokonok névsorolvasása, rigmusos szónoklat, határozottan eltörölendő; ének a háznál és templomban, ének a temetőben, de úton-útfélen végig ordítózás — igen drasztikus kifejezés, de nem lehet másként nevezni — teljesen elhagyandó. Ki volt mutatva e lapok hasábjain az is, hogy mennyire nem helyes az apró iskolás gyermekeket mindenféle időben a temetéseknél alkalmazni, e helyett sokkal helyesebb lenne nagyobb egyházakban az elemi iskolák 5-ik, 6-ik osztályú tanonczeit alkalmazni csupán, vagy általában az egyházak gondoskodnának róla, hogy a fiatal nemzedékből egy-egy kör alakíttassék, a tanító vagy kántor által, ha nem teljes öszhangzatos, de legalább tisztességes ének teljesítésére a temetéseknél.

Mindezek részletes és komoly átgondolást, egyházunkhoz illő rendezést igényelnek, s ha a konvent a zsinati előmunkálatokban megírt tárgyakon nem terjeszkedett is túl, hiszem, hogy a zsinat bővebben fel fogja venni egyházi kérdéseinket, bajainkat s különös figyelmet fog fordítani szertartásaink lehető egyöntetűsítésére, mert meggyőződésem szerint igen lényeges kérdés ez is népünk vallásos életében.

S—s.

A békés-bánati egyházmegyei Békésen f. évi október 26-án tartott lelkészi értekezletről.

Mielőtt a szép számmal egybegyűlt lelkészek értekezletüket megkezdték volna, elsöben a reggeli közistenítés-

*) A meghaltra való vonatkozásnál azt tartja a példabeszéd: aut bene aut nihil, eszélyesen azonban lehet úgy tanítani és vonatkoztatni, hogy az élők kegyeletere sértve ne legyen, de a lelkészi beszéd minden szava igazságot tartalmazzon.

teleten vettek részt; aztán testületileg tisztelkedtek békési lelkész s nyugalmazott esperes nt. Hajnal Abel urnál, kit jelenlegi utódja, meleg szavakkal üdvözölt s felkért, hogy az értekezleten bölcs tanácsával legyen útmutatója az őt szeretettel s tisztelettel környező lelkészársaknak. Egyházmegyénk érdemekben gazdag Nestora, meghatottan s mindnyájunkat meghatva válaszolt, kifejezvéen szeretetét egyen-egyen mindnyájunk irányában s áldást kérve Istentől anyaszentegyházunk építésében kifejtendő munkálkodásunkra.

Igy aztán teljesen ünnepélyes hangulatban nyílt meg tanácskozásunk, melyet mindvégig szeretetteljes, békés szellem lengett át. Egymáshoz türelmes volt mindenki, üres szóharcz, személyeskedés, hivalkodás közöttünk nem találtak követőre. Éreztük mindnyájan, hogy: „mely igen jó és gyönyörűségű dolog, az atyafiaknak egységben való lakások; olyan ez mint a Hermon hegynek harmatja, és mely a Sion hegyére leszáll; mert ott parancsolja az Ur, hogy legyen áldás és élet mindörökké!”

Elnökké egyhangulag nt. Szabó János esperes ur választott, és pedig állandóul; a jegyzői teendőkre szinte egyhangú kívánság folytán Szeremlei Sámuel egyh. megyei főjegyző vállalkozott.

Volt a mi egyházmegyénkben, több évvel ezelőtt ily egyesület, de ez nem tudni mi okból megszűnt működni és létezni. Most tehát első sorban ismét szervezkednünk kellett. Szerencsére azonban elnökünk tapintatossága folytán, igen hamar átestünk az alapszabályok készítésén és kérdésén. Nincs is untatóbb, mint élettelen §§-okat alkotni ott, a hol életre és tettekre van szükség. A §§-ok egy csontváz „az élet utálatos affektálásával.”

A mi alapszabályaink tehát röviden ide mennek ki:

1. Tagja lehet a lelkészi értekezletnek s azzá lenni moraliter köteleztetik a békésbányai egyházmegye minden rendes és segéd-lelkésze s lelkészi qualificatióval bíró tanára.

2. Tagsági díj nem kívántatik.

3. Teendője lesz az értekezletnek: a lelkészi hivatal körébe vágó mind-n ügyeknek megbeszélése, tekintettel a hivatal gyakorlati oldalára; oly megállapodásoknak, melyeknek foganatosítása kívül esik az értekezlet hatáskörén, az egyházmegyére való felterjesztése, végül és főleg theologiai ismeretek fejlesztése és terjesztése, értekezések, könyvismertetések, vagy bírálatok által.

4. Értekezlet évenként kétszer fog tartatni, az idő és hely kitzuzése az elnökségre bizatván.

Ezen csak főbb pontjaiban ösmertetett szervezkedési munkálaton átesvén, következett az eddig Makón kiadott „Téli Ujság” című vallásos néplap sorsa feletti határozás. Az említett lap tovább folytatását s épen az értekezlet általi kiadását több lelkészárs óhajtván és sürgetvén: a dolog pro et contra megvitatása után azon indítvány lett elfogadva, miszerint a nevezett lap a ránk jövő télen ne adassék ki, úgy sem akart ez szerény uttörőnél több lenni, egy egész éven át megjelenhető vallásos néplap számára. S mivel már ilyen létezik, a buzgó Czelder és társai által alapított „Vasárnap” című vállalatban: értekezletünk e szinte üdvös vállalat elébe nem akar akadályt gördíteni, a néplapot terjesztő lelkészek s az ugyis nem nagyszámú olvasó közönség figyelme és részvételének megosztása által. Egy évig tehát

szünetel a „Téli Ujság” egyházmegyénk ezen már jól elterjedt néplapja; addig a „Vasárnap” is elterjedhet és megmegtízárulhat. Ugy hiszem ez elég és megérdemelt gyöngéd-ég, egy most megindult s mindenestre üdvös vállalat és annak áldozatkész, fáradhatatlan szerkesztője iránt.

Volt ez értekezletnek egy közfigyelmet érdemlő momentuma is. Jelesül, a midőn népünknek vallásos olvasmányokkal való ellátásáról s ennek el nem odázható szükségéről volt szó: indítvány tétetett, egy vallásos iratokat terjesztő egyesület létrehozása iránt, mely egyesület elsöben a mi egyházmegyénkben kezdené, de a remélhető nagyobb részvét beálltával kiebb is terjeszthetné működését. Szóval e csekély kezdetből még igen nagyfontosságú s egész egyháznak hasznára szolgáló intézmény fejlődhetik ki, ha t. i. az ügyet máshol is oly lelkesen fogják felkarolni, mint nálunk. Ez egyesületbe lépés már 1 frt tagsági díjjal jár s esperes ur felkérte, hogy mielőbb kibocsátandó közleményében, felhívást intézzen a lelkészekhez, egyházakhoz, s egyes jóltevőkhöz, ezen egyesület pártolása végett.

Szóba hozatott az ifju házassulandók vallásos oktatásának ügye s hogy ez annál inkább életbe léptethető legyen: a Makón megjelent s ott már két év óta használt „Rövid vallásos oktatás ref. jegyesek számára” című kézikönyv, mint a vallásos iratokat terjesztő egyesület kiadványa, 1000 példányban lenyomatni rendeltetett, felhivatván az egyes egyházak, hogy ezen legfeljebb 4—5 krba kerülő füzeteket az ifju házassulandók között ingyen osztassák ki. A mit hihető, hogy egyházaink meg is tesznek.

Felhozatott az is, hogy felette kívánatos lenne egy, a földmives nép igényei s felfogásához mért, valódi népies nyelven írandó rövid és olcsó imakönyv. Ilyennek a szerkesztésével egyik lelkészárs megbízott, s az imakönyv ismét a fentemlített egyesület kiadványa fog lenni. Kineveztetett egy bizottság is, mely az imakönyvet meg fogja bírálni.

Kilátásba lett helyezve egy pár jeles mű fordítása is, mert valamint a külföldi ilyenmü egyesületek nemcsak a népnek, de a lelkészeknek s műveltebb olvasó közönségnek is adnak ki buzdító iratokat; a mi egyletünk is követni fogja e példát, sőt arról is volt szó, hogy egy közlönye is legyen a vallásos iratokat terjesztő egyesületnek.

Csak ismétlésbe esném, azok után, a miket Csiky Lajos tanár ur e lapok f. évi 34—37-ik számaiban a londoni traktátusterjesztő társaság ösmertetése alkalmával elmondott, ha egy ily tisztán hazai egyesület létrehozásának szükséges voltáról akarnék szólni. Elég csupán rámutatni arra, a mit a hazai róm. kath. papság elkövet az ő Szt. István és Szt. László társulataival. Szinte csudálja az ember, hogy ezen évtizedek óta hatalmasan működő társulatok nem voltak képesek bennünket hasonló tevékenység elkezdésére tüzelni. A sajtó a reformáczióknak egyik leghasznosabb segéd-eszköze, ép úgy ma is, mint volt hajdanában.

Igen érdekes eszmecsere volt még a f. évi szept. 1-én életbelépett új büntető törvénynek a lelkészeket közelebb-ről érdeklő pontjai felett. De már ennek leírásával nem veszem igénybe e becses lap különben is szűk terét. Bármennyic okoskodjunk rajta, a refrain mindig csak ez marad: mitte sapientem. . . .

Idősb SIPOS JÁNOS emlékezete.

Nemcsak azok, kik lánglelkők fénylobogásával körüket, sokszor a messzejövőket is megvilágítják, érdemlik meg az emberiség háláját és az utókor kegyeletes emlegetését.

A társadalmat, az emberiség egyetemét egyes mozgó tagjainak folytonosan összeható munkássága tartja fenn. S a ki hivatásának megfelelt, s a helyet, melyet a társadalomban elfoglalt, becsülettel betöltötte, szinte az emberiség táljára érdemes. Egy volt a hivatásukhoz méltó, de zajtalanul működő, épen azért alig észrevett férfiak közül néhai SIPOS JÁNOS belényes-újlaki lelkész, igazi mintaképe a puritán jellemű, fájdalom, mindinkább ritkuló magyar ref. lelkészeknek, ki csaknem félszázadon át buzgón működött, ki valódi atyja volt gyülekezetének, Nestora a n.-szalontai egyházmegyebeli papságnak.

Vártam, hogy majd a közelből szentelni fog valaki néhány sort emlékének; e kegyeletes kötelességet — mint a közel multban több éveken át szomszédságában élt tisztárs — az elhunyt iránti rokonszenvenél fogva én teszem meg.

Született a boldogult Kecskeméten, 1808. június 17 én. Az elemi iskolát s a hat gymnáziumi osztályt szülőföldén jó sikerrel bevégezvén, felsőbb tudományok hallgatására a reformátusok debreczeni főiskolájába ment, honnan a bölcsészeti, jogi és papi tudományok végeztével 1830-ik évben érmihályfalvai iskolaigazgató lett; 1832-ben békési segédlelkésszé, 1834-ben sonkolyosi, 1839-ben szakállai, 1843-ban remetei, 1859-ben bajji, 1863-ban belényes-újlaki lelkésszé lett; hol 17 évi lelkipásztorkodása alatt béke, szeretet, nyugalom környezte. Itt találta fel az annyit zaklatott lélek csendes nyugalmát családja s hivei szeretett körében; itt aluszsza sokat roncsolt teste — hivei poraival vegyülve — az örök nyugalmat.

Tiszta, szelid jelleme, őszinte, igaz szive és szava, engedékeny, nyájas lelkülete, egész lénye oly sajtáságú volt, melyet szeretni s becsülni kellett.

Jó szívének bizonyosága, hogy noha magának is fakat kellett taníttatnia, több árvákat nevelt és segített; valamint azon végrendelkezése, hogy a debreczeni és kecskeméti főiskoláknak — neje halála után — 100—100 forint fizettesék hagyományul.

Barátsága, társalgási modora derült s vonzó volt, ezért öregek és ifjak egyiránt keresték a kedélyes jó öreg atya társaságát.

Hivatalában lelkiismeretes pontosság jellemzé, annyira, hogy bár naponként hanyatlott a roskatag test a sirhoz, mégis maga végezte a papi szolgálatokat. Ezért midőn alóirott harmadéve családostól meglátogatván őt, mondta nekie: „Bátyám még a katedrában hal meg.“ Erre e meggyőződés szülte szavakkal felelt: „Szép halál lenne, szeretném!“

Temetése okt. 20-án ment végbe a helyi és vidék minden rangú s felekezetű lakosság közrészvéte mellett. A zsufozásig megteit templomban — hova az elhunyt koporsóját a belényesvidéki lelkészi kör tagjai s gyászoló gyülekezete előljároi vitték — Kutassy Ferencz remetei lelkésztárs mondott beszédet, II. Tim. IV. 7. 8. verse nyomán fejtegetvén „hogy harczol a hív pásztor, hogy futja pályáját, hogy tartja meg hitét?!“ órált Böszörményi Lajos gyantai

lelkésztárs, a sirnál Kutassy Lajos sonkolyosi lelkésztárs búcsúzott el a boldogulttól a lelkészi kar s nagyszámú gyász-kiséret nevében.

A jó családapa, nemes szívé emberbarát, hív lelkipásztor 4 havi súlyos szenvedés után megáldva hű nejét, 33 évi házaseítének őrangyalát, betegségében fáradhatatlan ápolóját; szerető s szeretett fiait: Imrét a belényesi gyülekezet htbuzgó ifjú lelészét, Jánost, segédjét és reménybeli uódját, valamint az egyház előljároi — a pásztorok pásztorá által e szavakkal hivatott el az idvezültek honába: „Jól vagyon hív szolgám, a kevesen hív valál, többre bizlak ezután, menj be a te atyádnak örömébe!“

Halála is olyan volt, mint élete, csendes és boldogító. Megharczolá a harczot, megfutotta a pályát, diadalma az örökélet koronája legyen!

Vadász, 1880. okt. 29.

Hajdu Elek,
ref. lelkész.

KÖNYVISMERTETÉS.

Bibliamagyarázatok a szószéken s függelékül néhány egyházi beszéd. Irtá Barakonyi Kristóf böhönyei ref. lelkész. II. kötet. Miskolcz. Ferenczi B. tulajdona. 1880. Ára 2 frt.

A debreczeni főiskolai theologiai intézetben már harmadik év óta tantárgyaim közé tartozik a gyakorlati bibliamagyarázat s így természetes, hogy kötelességszerűleg is érdeklődéssel viseltetem mindazon művek iránt, melyek magyar nyelvünkön e tárgyra vonatkozólag megjelennek, részint hogy azokat, ha tán a szükség úgy hozná magával, magamra nézve értékesítem, részint hogy tanítványaim figyelmét reájok felhiva, őket — saját egyéni nézetemre, meggyőződésemmre támaszkodva — az azokban általam jóknak találtaknak követésére s a helytelenek elkerülésére tanítsam, indítsam. „Exempla trahunt,“ mondja a latin s ez örvendetes dolog, ha a példa jó; de ha talán a példa rosz volna, egyszerűleg nem szabad engedni, hogy vonzzon.

Érdeklődéssel vettem kezembe Barakonyi ur fenn jelzett művét is s most időt szakítok magamnak az ez évben megjelent második kötetnek ismertetésére, megbirálására. Megérdemli azt e jelenség, mert körülbelől üttörő akar lenni a maga területén. Predikációs könyvünk van annyi, hogy fele is csapásnak volna nevezhető, de gyakorlati bibliamagyarázattal a mi homilétáink nem igen foglalkoznak, vagy ha egyik-másik tán foglalkozik is, elmetermékét — tudja Isten mi ekből — nem igen bocsátja világ elé.

Mielőtt azonban Barakonyi ur művének ismertetéséhez fognék, hadd mondjak el egyetmást arról, hogy miképen vélekedem én a gyakorlati bibliamagyarázatról, hogy miképen lehet és kell azt nézetem szerint szerkeszteni. Ohajtom ezt elmondani itt elől, hogy a birálatnál az általam már elmondott elvekre támaszkodhassam én, vagy támaszkodhassák az olvasó, ki e birálatomat tán figyelmére méltatja.

Ha a gyakorlati bibliamagyarázatra nézve valaki azon véleményben volna, hogy az valami nagyon könnyű dolog s ez előhittel kezdene egy bibliai szakasznak gyakorlati módon való tárgyalásához, csakhamar be kellene látnia, hogy kegyetlenül csalatkozott. Az ilyen magyarázatok alapjául rendesen valamely hosszabb bibliai szakasz szolgál s ki ne tudná, a ki konkrét tapasztalatokra fektetheti állításait, hogy majd mindenik bibliai szakaszban jönnek elő olyan szavak, mondatok, gondolatok és mozzanatok, melyekbe ő kidolgozásuk alkalmával lelkét önteni nem tud, mert saját lelkében még nem fogamzott meg a megfelelő gondolatfolyam, és pedig lelkét kell öntenie mindenbe, mert különben, ha beszéde nem öl is meg épen, eleveníteni egyáltalában nem fog. Sokszor meg, ha a textuul szolgáló szakasszal szemben na-

gyobb szabadságot vesz magának az ember, egészen másról beszél, mint a mi azon szakasznak alap gondolatát képezi. Még inkább megpróbálja a szónok erejét az, hogy nehéz neki egy egész szakaszt felfogva, kimutatni annak nagy központi igazságát; nehéz kellőleg csoportosítani az alárendelt részteket és igazságokat; s nehéz végre egyik eszméről a másikra a szakadozottság minden látszata nélkül menni át s az egészet egy összefüggő egészbe önteni. Mert hát a gyakorlati bibliamagyarázat nem paraphrasis a fölvett szakasz egyes verseihez s nem is ezeknek kommentálása. Egy összefüggő egyházi beszédnek kell annak lenni, nem pedig annyi, például akár egy tucat kis predikációnak, a hány verse van a fölvett bibliai szakasznak. — Helytelenül fogná föl a gyakorlati bibliamagyarázat jellemét az, a ki azt hinné, hogy elég az alapul szolgáló szakasznak egyes mondatait, verseit egymás után fölvenni s mindenikre tenni néhány, egymással össze nem függő megjegyzést, átsikamolva pusztán a kevésbé lényegeseknek látszó dolgokon s tovább időzve azoknál, melyekről többet tudunk mondani. Még ha több tárgyat sorolunk is föl a szöveg alapján, akkor is meg kell lenni beszédünkben a kellő egységnek. Legyen munkánk szervezett alakja, kezdete, közepe és vége.

Ne legyen a bibliamagyarázat pusztán földrajzi, néprajzi, életrajzi értekezés, hanem olyan, a nép számára irt s a gyülekezeti istenitiszteleten elmondandó munka, mely míg amaz említett forrásokból is merithet, főleg azt tüzi ki céljául, hogy valamely hitre vagy erkölcsre tartozó igazságot, vagy igazságokat, köteleességet vagy köteleességeket ismer-tesse meg és fogadtasson el a hallgatókkal.

Valamint a szoros értelemben vett predikációban, úgy a gyakorlati bibliamagyarázatban is ügyeni kell azon szabályra, hogy ne mondjon el a hitszónok mindent, a mit csak el tud mondani az illető szakasz felett, hanem csak azt mondja, a minek vonatkozása van az egésznek nagy céljára. Különbösen üres fecsegéssé válik az, minek egyik neve *szent beszéd* is volna.

A szoros értelemben vett predikáció inkább egy, a textusból kivett eszmét, a gyakorlati bibliamagyarázat pedig inkább magát a textust fejtegeti, a honnan ez utóbbinál még nagyobb mérvben szükséges mint az előbbinél, hogy bebocsátkozzunk a szentíró gondolatainak folyamába. — A menyire csak lehet, helyzetébe kell magunkat beleképzel-nyünk s azt kell megkísértenünk, hogy az esetnek a szentíró előtt álló minden körülményeit előállítsuk. És ez épen nem könnyű dolog. Fejtegetni a multat, ez egyik dolog; a mult közvetítésével megindítani a jelent, ez a másik dolog. Az a valódi, a tökéletes magyarázat, ha úgy állítjuk össze a multat a jelennel, hogy a mi az egyikről mondatik, döntő befolyással bírjon a másiknak megindítására, hogy egyik a másiknak tüköre legyen. A biblia magyarázatnak az a legmegszokottabb fatalis fogyatkozása, hogy csak a multa vetve világosságot, távol áll a mindennapi tapasztalattól s így méltán megilleti az egyszer-másszor ellene felhozott vád, hogy alig jobb az egy darab száraz ódonságnál s nem csodálkozunk fölötte, ha a karrikatura úgy jellemzi, mint kopott zsidó öltözetdarabot.

Ha egy a bibliában előjövő alakot úgy tudok jellemezni, hogy a 19-ik század alakja felismerje magát abban, eltaláltam az igazi bibliamagyarázat hangját. Ha a bibliának kincses bányájából fölszínre került aranyat valószínű járó pénzzé tudom tenni, ha, a mint Bunsen kifejezte a *szentíratnak sémita jellemét jáfetivé át tudom változtatni*: akkor tudom, hogy mi az a gyakorlati bibliamagyarázat, még az sem elég nevezetesen, ha péld. a korinthusbeliekhez írott levél egy szakaszának magyarázatánál elmondom, hogy Pál apostol erre vagy arra inti a korinthusiakat s azonnal átmegegyek annak fejtegetésére, hogy tehát te, 19-ik század gyermeke, szintén kötelezve vagy erre avagy arra, hanem fel kell tüntetni azon összekötő lánczokat, eszméket is, melyek a két álláspont, helyzet között vannak. Csak így lehet a biblia egy minden korra és minden embernek szóló könyv.

Ezekből már látni lehet, hogy a gyakorlati bibliamagyarázatnak határozott célja és jelleme a *magyarázás, fejtegetés*. Ehhez természetesen némi exegétikai ügyesség szükséges, de a mely nem a tudományosság, olvasottság fitogtatásában, hanem abban áll, hogy a hitszónok Istennek igéit az emberek világosítására és megnyugtatóására fejte-gesse. Vitás szentirati helyekre nézve nem tanácsos czáfol-gatásokba bocsátkozni; magyarázza a hitszónok az illető helyet úgy, a hogy az előtte leghelyesebbnek látszik. Ha tán valamely helyre nézve téves nézet csuszott volna be, ezt teljesjoggal fölemlítheti. Ha valahol a fordítás helytelen volna s csekély változtatással teljesebb, tisztább és mélyebb értelem nyerhető, miért ne tenné meg e változtatást? És végre ha valamely helylyel egyáltalában nem boldogul, ha valamely tárgyról építő és tanúságot épen nem tud mondani, egyszerű-leg hagyja ott, vegyen elő más textust és más thémát. Hiszen nálunk nincsen pericopa vagy tárgykényszer!

Hogy *bevezetést* írjunk-e gyakorlati bibliamagyarázatunk-hoz vagy ne, azt legtöbbször maga a fölvett szakasz természete mondja meg nekünk. Sokszor maga az alapul szolgáló, tán épen hosszabb szakasz lehet a bevezetés s így a tárgyalásban egyszerre in medias res vághatunk, de máskor a tárgy természete szükségessé teheti, hogy bevezetést írjunk hozzá. Hogy aztán e bevezetés milyen legyen, exegétikai természetű e, vagy inkább valami érdekgerjesztő, figyelemre hívó, ennek el-döntését ismét a tárgy természetétől tesszük függővé s a szó-noki tapintatra bizzuk. A mi pedig az ilyen beszéd *intő* vagy *alkalmazott részét* illeti, ez az egésznek igen lényeges részét alkotja. Beosztása különböző lehet. Ha a tárgy olyan, hogy sok magyarázatot igényel, vagy a szöveg oly részekből áll, melyek szoros összefüggésben állanak egymással, az intő részt ez esetben legjobb a beszéd végére hagyni. De közönségesen természetesebb és üdvösebb dolog összeszöni a gyakorlatit a magyarázó részszel, egyszerre hozni érülködésbe a tárgyat a hallgatóság erkölcsi és értelmi tehetségeivel. A mely gyakorlati bibliamagyarázatban alkalmazás nincsen, az hogy mi, azt hirtelen bajos volna megmondani, de semmiesetre sem gyakorlati bibliamagyarázat.

Az ily értelemben, szellemben dolgozott bibliamagyará-zat nem annyira oratorikus jellemű, mint a szoros értelemben vett predikáció; inkább a didaktikus jellem kiváló benne, a miből az következik, hogy nagyon tanúságos lehet az a gyüle-kezetre nézve, mert jobban látja benne és általa a szentirat-nak teljességét, gondolatgazdagságát. Ha van még valami, a mi népünket a szentirat becsüléséhez, olvasásához és pedig figyelmes olvasásához szoktathatja, az nézetünk szerint nem lehet más, mint a helyesen értett s lelkiismeretesen tárgyalt bibliamagyarázat.

Még csak néhány szót arról, hogy mik alkothatják az ilyen bibliamagyarázatok tárgyát, alapját, vagy ha úgy tet-szik szövegét?

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Nyílt levél.

Nagytisztelétű szerkesztő ur!

Nagybányai ref. lelkész nagytisztelétű Czelder Márton ur szerkesztése és kiadása alatt megjelenő „Vasárnap“ című evangéliomi heti lapra városunk erdőszeri tanácsnoka tek. Laky Lajos ur egy évre oly czélből fizetett elő: hogy ezen vallásos hetilap a várostól szolgálati állomásaikra nézve tá-vol lakó s a vasárnapi isteni tisztelet élvezetében nem része-sülhetők erdővédek és azok családjai számára ne csak olvasmá-nyul szolgáljon, hanem a nélkülözött istenitisztelet hiányát pótolja.

E célra a már eddig megjelent három első szám a Haláp és Bánk erdőrészekből álló járásomon alkalmazott 9 erdővéd-köz, sorrend szerint általam kiosztatván, kedves kötelessé-gemnek ösmerem nagytisztelétű szerkesztő urat ezen soraim-ban értesíteni: hogy az erdőszeti közegek s különösen azok családjai részéről a nevezett tanácsnok ur intézkedése a mint

egyreszről hálás köszönettel vétett: ugy másrésről ezen vallásos lapnak olvasása kedves időtöltésül s nyeresiményül és a napi foglalkozásoktól mentesített vasárnap megünneplésül szolgál. Fogadja nagytiszteletű szerkesztő ur teljes tisztelem nyilvánítását. — Debreczen, okt. 31. 1880.

Tasnády István

sz. kir. Debreczen város halápi erdésze.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A tanfelügyelők képesítése. A „Magyar Paedagogiai Szemle“ tudósítása szerint a „Paedagogiai Társaság“ okt. hó 24-én tartott gyűlésében a „tanfelügyelők képesítése napi rendre volt tűzve s a megállapodás az lett, hogy „habár a képesítés nem csálhatatlan eszköz a tanfelügyelet reformjára: mint segítő eszköz azonban határozottan igénybe veendő. A tanfelügyelői vizsgálatnak ugy a paedagogiai tárgyakra, mint a közigazgatás egyes tárgyaira, különösen a népiskolai közigazgatásra, egyházi viszonyokra stb. ki kellene terjeszkedni, mert a tanfelügyelő nemcsak közigazgatási tisztviselő, de egyuttal paedagogiai szakember is legyen.“ Ha a nálunk divatozó kinevezések elszomorító voltára gondolunk, midőn a közoktatásügyi kormány oly gyarló, a tanügyhöz nem értő s az iránt még érzékkel sem bíró embereket nevez ki tanfelügyelőkké a tanügy roppant kárára, a „Paedagogiai társaság“ határozatát helyeselni kell „kisegítő eszköz“ gyanánt, de csakis ilyen gyanánt. Különben elismert tekintélyű szakemberek kinevezését ajánljuk első sorban; valamint óhajtjuk és ajánljuk, hogy a tanfelügyelőségek segédhivatalokkal láttassanak el a roppant időt igénylő s a tanfelügyelő legjobb erejét felemészítő irodai teendők végezésére, hogy a tanfelügyelő igazi feladatának élhessen. Igaz, hogy erre pénz kell, de hát ha a tanfelügyelőségektől áldásos működést várunk, áldozni kell, különben csak fényűzési cikkek azok.

Nazarénusok újabban M. Berényben is mutatkoznak. E magát igazhívőnek tartó rajongó felekezetnek Békésmegyében eddig csak Orosházán és Csabán voltak hívei, de immár a mondott helyen is szaporodnak azok. A tapasztalás szerint azonban mindenütt csak akkor terjednek, ha fontosságot tulajdonítanak nekik vagy éppen üldözöttek. — E felekezetnek azonban nehezen megy a szervezkedés, mert hívei sehogysem tudják a kormányt megértetni, hogy mit akarnak.

Beküldetett. „*Protestáns Pap*“ gyakorlati szakközlöny. Szerkesztik és kiadják Lágler Sándor ev. pap. Kálmán Dezső ev. ref. pap. 1. szám. Tartalma: 1. Templomban. 2. A házassági jog köréből. 3. Reformáció ünnepi beszéd. 4. Iskolai év kezdetén. 5. A boldogság. 6. Gyászbeszéd. 7. Confirmáció. 8. Temetési szertartásaink. 9. Külömfélék.

Az egyházi irodalom barátainak örvendetes hír gyanánt említjük, hogy Szász Károly koszorus írónk „válogatott papi dolgozatait“ ki fogja adni, melyeknek első kötete gyanánt már megjelent Budapesten Kókai Lajos kiadásában a „Halotti Imák“ második bővített kiadásban, melynek ára 2 frt 40 kr.

Mint maga említi előszavában, e kiadásba 20 imával vett fel többet, mint a mennyi volt az első kiadásban. A második kötet, mely még ez évben megjelen s már sajtó alatt is van, predikációkat hozand „Az egyházi évkör“ cím alatt adventtől a reformáció ünnepéig, egyházunk ünnepeire szabott beszédekben, egy-egy ünnepre 2—3 beszéddel.

A harmadik kötetbe ismét halotti dolgozatok vannak szánva, és pedig részint kidolgozott ha otti beszédek, részint rövidebb és hosszabb, vagyis többé-kevésbé kidolgozott vázlatok, halotti beszédekhez.

A negyedik és ötödik kötet közönséges és alkalmi, — de általános érdekű — egyházi beszédek gyűjteménye leendő, két csoportban, t. i. „az egyházi élet“ s „az erkölcsi és természeti világ“ címek alatt.

E gyűjtemény e szerint egyelőre legalább öt kötetre van tervezve; a közönség pártolásának mértéke határoz különben a felett, hogy a vállalat létre jöjjön-e.

Igaz ugyan, hogy az ima- és prédikáció-irodalom a magyar prot. egyházban a legtermékenyebb, ugy hogy egy tisztelt munkatársunk már csapásnak is nevezi a nagy termékenységet, de nézetem szerint, a termékenység, illetőleg a termékek sokasága csak akkor nevezhető csapásnak, ha a megjelent művek akár tartalomra, akár alakra, vagy mindkettőre is, hitványak, selejtesek, s a fogyasztó közönség ízlése, gondolkodása azoknak olvasása által elsatnyul, alá-súlyed. A magyar ima- és prédikáció-irodalomra a selejtesek mellett, melyekre a papirt is kár vesztegetni, valódi szerencsének tartjuk, ha egy Szász Károly művei fogják gazdagítani azt. Egyházi beszédeit és imáit, a mennyire az eddig megjelentekből következtetni lehet, mély vallásosság, gondolatbőség, a hallgatóság felfogásához és ízléséhez való bölcs alkalmazkodás s szép nyelv jellemzik. Mindezeknél fogva mi a Szász Károly kiadandó műveire melegen hívjuk fel a lelkes urak pártoló figyelmét.

A nagy-enyedi ref. főiskolánál, mint a kolozsvári „Ellenzék“ írja, nagy mérvű sikasztások kerültek napfényre mult hó 19-én. A nevezett lap szerint ma már a vizsgálat kiderítette, hogy a sikkasztást az iskola ügyvédje Biró Miklós követte el, a kinek vagyonára bekebelezni akarta az iskola e öljárósága a több ezer forintba menő elsikkasztott összeget. Az ügyvéd azonban e biztosítási lehetőségét is kijátszta, s most az ügy a büntető bíróság előtt van. Mint a fentnevezett lap írja, ez a nagymérvű és bámulatos merészen végrehajtott sikkasztás 1874. óta ugy volt lehetséges, hogy a volt gazdagondnok Bogdán Lajos soha sem számoltatta Biró Miklóst, mert őt magát is hasonló bűn terhelte. — Anyi való, hogy 1878-ban az iskola ügyeinek átvizsgálásakor az alapvagyonban 200,000 frt veszteség mutatkozott, mint az „Egyh. és Isk. Szemle“ írta volt. A „Hon“ után szomoruan adjuk e közleményt, mint a corrupezió egyik igen gyászos tanuságát, melynek olvasására különben ép oly nagy a csudálkozásunk, mint fájdalunk. Hiszen pár év előtt már hivatalosan constátáltatt a nagy-enyedi főiskola javai körül elkövetett bűnös gazdálkodás pusztulást jelző eredménye, és még sem tuitak gyökeresen segíteni a gazok eltávolítása által.

Halottak napja és a miskolcziak. Miskolczon, mint a „P. H.“-nak írják, halottak napján a rendőrség megtiltotta a kálvinista temetőbeli sirok kivilágítását, azon indokból, mivel a halottak tisztelete nem fér össze a ref. hitvallás szellemével. A rendőrség minden bizonynyal az egyházi hatóság megkeresésére adta ki e tilalmat s e miatt egyáltalán nem érheti megróvás. A sirok kivilágítása protestáns helyeken sehol sincs szokásban s a ref. egyházi hatóságok nagyon helyesen cselekszenek, ha az idegen usus elhatalmazását meggátolni igyekeznek. A temetői kivilágításban ma már ugyis sokkal több része van a tetszelgő hivalkodásnak, mint a kegyeletnek. — Így éppen most olvassuk egy lapban, hogy Kolozsvárt halottak estéjén egyes sirokon valóságos tűzijátékok rendeztettek, a mi általános visszatetszést szült s az ottani lapokban is megróvársra adott alkalmat. — Az „Egyetértés“ után. — Mi pedig buzgón kérjük lelkészársainkat, hogy a divatoskodás e hamar terjedő ragályát ne nézzék közönyös szemmel, midőn még csak egy-két sir kivilágított oldala hirdeti, hogy az igazi vallásos világosság hiányát a lámpák külfényének csillogásával akarja pótolni az édes anyai vagy hitvestársi kedveskedés, mert az aztán szomorú, ha a mit a lelkipásztori gondnak kellett volna megelőzni csirájában, midőn veszélyes nagyságra nőtt, akkor rendőri segítséggel kellett utólagosan és erőszakkal eltávolítani. Beh idegenszerű dolog, én jó Istenem!

Igazítás. A 44. szám vezércikkében némely sajtóhibák jöttek be, melyeket ezennel kérünk így kiigazítani: *unokáink* helyett: *utódaink*; *dús természetű* helyett: *dús termékenységű*; *templomához, szobájához* helyett: *templomához, iskolához*.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Jóó István.**

Főmunkatárs: **Toth Sámuel.**